

Evelien Stadt

Inventarisatie voormalige bedrijfsterreinen

Voormalige bedrijfsterreinen zijn die lokaties waar een bedrijf zich gevestigd heeft en zijn bedrijfsactiviteiten in de loop der tijd heeft stopgezet. Dus ook 'huidige' bedrijfsterreinen kunnen onder de term voormalige bedrijfsterreinen vallen, bijvoorbeeld als een bedrijf op de plaats van een ander bedrijf is gekomen.

Gifbelt Woltersum vóór het afgraven.

Eigenlijk weet niemand precies welke bedrijven er allemaal geweest zijn en tot voor kort leek dat ook niet belangrijk. Echter nu er steeds meer bodemverontreinigingslokaties ontdekt zijn, is het ook duidelijk geworden dat soms voormalige bedrijfsactiviteiten de oorzaak van de verontreiniging zijn geweest. Immers tot in het midden van de jaren zeventig werd er nauwelijks aandacht besteed aan de bescherming van de bodem. Hierdoor was het mogelijk dat bedrijven jarenlang (door bijvoorbeeld opslag of transport van stoffen) de bodem vervuilden.

Gasfabrieken

Een bekend voorbeeld zijn de voormalige gasfabrieksterreinen, waarvan verwacht wordt dat ze allemaal gesaneerd zullen moeten worden. Nu zijn de gasfabrieksterreinen een heel duidelijk voorbeeld, maar voor de meeste bedrijfsactiviteiten is het niet direct te zeggen in welke mate ze de bodem hebben vervuild. Veel voormalige bedrijfsterreinen hebben nu een andere bestemming, zoals woningbouw, volkstuinen, recreatiegebied, waterwingebied en dergelijke. Echter niemand weet precies waar deze lokaties zijn. Nog minder is er bekend over de eventuele bodemverontreiniging. Vandaar dat van overheidswege een groot onderzoek naar voormalige bedrijfsterreinen noodzakelijk werd geacht. Het doel van dit onderzoek is systematisch alle verontreinigde lokaties op te sporen. Daartoe zullen de volgende vragen beantwoord moeten worden:

- waar liggen de voormalige bedrijfsterreinen?
- welke bedrijfsactiviteiten geven kans op bodemverontreiniging?

Op grond van deze antwoorden kan ingeschat worden welke lokaties mogelijk verontreinigd kunnen zijn en kunnen gericht verdere stappen ondernomen worden. Voor de provincies is het tevens belangrijk om een inschatting van de onderzoeks- en saneringskosten te kunnen

Vervuilde terreinen zijn vaak moeilijk te vinden.

maken. Tot nu toe zijn er slechts schattingen van het aantal potentieel te saneren lokaties. Door aan te tonen hoeveel potentiële lokaties er daadwerkelijk gesaneerd zullen moeten worden, kan er een reëel beeld tegenover deze inschattingen gesteld worden. De mogelijke bijstelling van het aantal te saneren lokaties kan weer gevolgen hebben voor de verdeling van de overheidsgelden voor bodemsanering over de verschillende provincies.

Tienjarensenario

In het Tienjarensenario, dat is uitgebracht in opdracht van het ministerie van VROM, wordt een beeld geschetst van de bodemsanering voor de komende tien jaar. Ten grondslag aan dit scenario ligt een rapport waarin op grond van 2 onderzoeken in de provincies Friesland en Utrecht de volgende schattingen van het aantal potentieel te saneren lokaties gemaakt worden.

Ten aanzien van de kosten voor sanering van de lokaties in heel Nederland wordt er in het Tienjarensenario het volgende gesteld. Op grond van berekeningen wordt geschat dat, na indeling van deze lokaties in vier prioriteitsklassen, prioriteitsklasse 1 (ernstigste situatie) 3.200 voormali-

	aantal voormalige bedrijven	aantal verdachte lokaties	aantal potentieel te saneren
Groningen	52.800	16.632	3.326
Friesland	35.700	11.245	2.249
Drente	22.000	6.930	1.386
Nederland	1.295.800	408.182	81.636

Tabel 1 De schattingen van het aantal voormalige bedrijfsterreinen en het aantal potentieel te saneren lokaties, volgens het Tienjarensenario.

ge bedrijfsterreinen oplevert, waarvan verwacht wordt dat de sanering per geval gemiddeld f 1.000.000 bedraagt. Voor de overige drie klassen wordt geschat dat de gemiddelde saneringskosten circa f 400.000 zullen bedragen. Uit onderzoek zal nu moeten blijken hoe reëel deze inschattingen zijn.

De drie noordelijke provincies voeren sinds ongeveer twee jaar, elk voor zich, een inventarisatie naar mogelijke verontreinigde voormalige bedrijfsterreinen uit. Friesland is als eerste provincie met dit onderzoek gestart. Hoewel een dergelijk onderzoek zeer eenvoudig klinkt zal uit het onderstaande blijken dat de onderzoekers veel problemen tegenkomen. Hierbij dient op-

gemerkt te worden dat de drie onderzoeken in hoofdlijnen hetzelfde zijn, maar in details verschillen. De provincies zijn niet allemaal even gevorderd met het onderzoek. Hierdoor was het voor Drente niet mogelijk om een inschatting van het aantal lokaties te geven.

Handelsregister

De provincie Groningen is, in navolging van Friesland, uitgegaan van het Handelsregister van de Kamers van Koophandel. Het Handelsregister dateert van 1921. In principe moet elke onderneming met winstoogmerk zich in het Handelsregister laten inschrijven. Uit-

zonderingen hierop zijn bedrijven beneden de inkomensgrens, eenpersoons agrarische bedrijven (of visserij) en straathandel in de vorm van venten uitgeoefend door een ondernemer of leden van zijn gezin. In het begin van het bestaan van het Handelsregister hoefden kleine bedrijven zich ook niet in te schrijven.

maken. Tot nu toe zijn er slechts schattingen van het aantal potentieel te saneren lokaties. Door aan te tonen hoeveel potentiële lokaties er daadwerkelijk gesaneerd zullen moeten worden, kan er een reëel beeld tegenover deze inschattingen gesteld worden. De mogelijke bijstellingen van het aantal te saneren lokaties kan weer gevolgen hebben voor de verdeling van de overheidsmiddelen voor bodemsanering over de verschillende provincies.

Het Handelsregister is in eerste instantie bedoeld om de juridische aansprakelijkheid voor het ondernemerschap vast te leggen. Per dossier zijn er gegevens over de bedrijfsactiviteit, adressen, eigendom, start- en einddatum en dergelijke én de veranderingen die hierin zijn opgetreden. De bedrijfsactiviteit is weergegeven door middel van de SBI-kode (Standaard Bedrijfs Informatie-kode). De code geeft een globale omschrijving van de bedrijfsactiviteit weer. Zo staat code 3130 voor: 'kunststofverwerkende industrie'. Handmatig zijn alle dossiers van voormalige bedrijven doorgenomen en zijn de relevante gegevens genoteerd. In Friesland ging het dus om 35.700 dossiers, in Groningen om 52.800.

Op grond van de SBI-kode is er een scheiding gemaakt tussen bedrijfsactiviteiten waar wel en activiteiten waar geen kans op bodemverontreiniging aanwezig is. Uiteindelijk zijn de risikvolle bedrijfsactiviteiten in drie klassen ingedeeld. Nu is de SBI-kode niet opgezet om bodemverontreiniging te bepalen. Hierdoor ontstonden dan ook problemen bij het interpreteren van de codes.

Petroleum

Een aantal veranderingen binnen de bedrijfsvoering is niet terug te vinden in het Handelsregister. Zo was het vroeger gewoon dat een drogisterij petroleum verkocht. In de loop der tijd is deze verkoop gestaakt. Deze verandering werd niet aan het Handelsregister doorgegeven. Op deze manier waren er meer bedrijfstukken waarbij door een verandering of uitbreiding van het takenpakket de kans op bodemverontreiniging ook veranderde.

Een andere verandering die niet is geregistreerd, is het feit dat een bedrijf kan overstappen op een ander proces, of gebruik kan maken van andere grond- en hulpstoffen. Ook deze veranderingen kunnen van invloed zijn bij de indeling in klassen. Tot slot worden bepaalde bedrijfsactiviteiten nu niet meer uitgevoerd of worden anders genoemd. Zo komt men termen tegen als

Sanering NS-terrein Groningen.

vellenblooterijen, harpuiskokerijen, blokmakerijen, cyclostyleren, kuiperijen e.d. Doordat er geen duidelijke omschrijvingen van alle activiteiten zijn, blijven twee belangrijke vragen onbeantwoord: met welke stoffen is er gewerkt en op welke schaal is de activiteit uitgevoerd?

Bedrijfsprocessen

Op grond van ervaringen, of door middel van literatuuronderzoek, is geprobeerd de verschillende processen binnen een bedrijf te achterhalen. Van de gebruikte stoffen is nagegaan hoe schadelijk deze stoffen zijn en welke kans er op bodemverontreiniging is. Daarnaast is er ingeschat op welke schaal de activiteiten zijn uitgevoerd. Vervolgens zijn de verschillende bedrijfsactiviteiten in 4 klassen ingedeeld. Voorbeelden van klasse 1 (groot risico) zijn verf-, lak-, vernis- en drukinktindustrie, chemische bestrijdingsmiddelenindustrie en groothandel in minerale oliën. In klasse 2 zitten bijvoorbeeld de zeep-, was- en reinigingsindustrie, en rijwielfabrieken. Klasse 3 bevat onder andere vuilophaal- en straatreinigingsbedrijven en installatie- en montagebedrijven van elektrotechnische producten. Een voorbeeld van klasse 4 (geen risico) zijn reorganisaties en bemiddelingsbedrijven.

Klasse	Risico op bodemverontreiniging	Aantal lokaties Friesland	Aantal lokaties Groningen
1	groot	283	6.592
2	matig	2.225	7.398
3	klein	14.000	15.447
4	geen	25.981	44.155
Totaal	risikovol	16.508	29.437

Tabel 2 Overzicht van de resultaten van de inventarisatie naar mogelijke bodemverontreiniging op voormalige bedrijfsterreinen in Groningen en Friesland. (NB. Niet alle lokaties in de klassen 1, 2 en 3 hoeven per definitie vervuild te zijn.)

Uit de tabellen blijkt duidelijk dat de gevonden aantallen zo groot zijn dat niet direct met bodemonderzoek gestart kan worden. Daarom is er een keuze gemaakt welke lokaties het eerst verder onderzocht zullen worden. Een eerste stap hierbij is het controleren van de gegevens over de lokatie, want ook ten aanzien hiervan zijn problemen.

Uit de verkregen gegevens is namelijk niet op te maken of het adres een kantoor betreft, een bedrijf of misschien een huisadres. Het is dus niet duidelijk of op de betreffende lokatie ook daadwerkelijk bodemvervuilende bedrijfsactiviteiten

